

ELŐSZÓ.

A most adott kötet befejezi Aradvármegye s Arad sz. kir. város történetét. Majdnem kétakkora a terjedelme, mint a mennyire a szerződés eredetileg megszabta; de ez legyen ennek a könyvnek legkisebb hibája. Köszönetet mondok a monographia-bizottságnak, mely a nagyon is felszaporodott kézirat kinyomatásáról gondoskodni szíveskedett. A községek történetét ebben a részben azért nem adtam, mert helyesebbnek tartottam azt a Lóczy Lajos tollából utólag megjelenő I. kötetben, azaz a föld- és helyrajzi részben közölni. Igen sajnálom, hogy oklevelekből legalább egy kötetet nem nyujthattam s annyal inkább, mert ennek anyaga együtt van; mivel azonban a bizottság így is jóval többet áldozott, mint a mennyire kötelezettséget vállalt, be kellett érnem azzal, hogy a jegyzetekben mindenütt pontosan kijelöljem, hol vannak a szövegben használt eredeti oklevelek, kéziratok és egyéb források. Ezekben a jegyzetekben mondtam köszönetet mindazoknak is, kik az első kötet megjelenése óta adatokkal gyámolítani szíveskedtek.

A betűrendes név- és tárgymutatót *Vodráska* Venczel tanárjelölt készítette. Erre a mutatóra annál nagyobb szükség volt, mivel a megjelent két kötetben úgy szólván három külön vármegye történetét írtam meg; egészen más lévén a vármegye a megalkotásától 1566-ig terjedő időkben, mint a török hódítás és az erdélyi fejedelemség korában 1566—1695-ig s végre a visszacsatolás és a modern közigazgatás szervezése korszakában, mely az utolsó kétszáz esztendő foglalta magában. Így nemcsak a politikai és hadi történetet kellett három részre felosztanom, hanem az anyagi és szellemi műveltség fejlődésének vázlatát is.

VI.

Talán sikerült megalkotnom azt a keretet, melyben Arad multjának kutatását az eddiginél több sikerrel lehet folytatni. Könyvem egyik-másik része már is alkalmat szolgáltatott hozzászólásokra, eltérő megjegyzésekre. Magam örülnék legjobban, ha munkám fölkelthetné a kutatók érdeklődését, hogy tanulmányaik tisztázzni segítsék a két törvényhatóság multjának elég nagyszámú, vitás pontjait.

Minden körülmény közt szerencsésnek érzem magamat, hogy valamiképen még is megoldhattam feladatomat s a magyar népnek Magyarországon való lakása ezredik esztendejében elmondhattam, mi része volt Aradnak a hon megalapításában, fenntartásában, jövője biztosításában. Hamvaiból Arad, mint a phoenix-madár, háromszor született újra. Adja Isten, hogy lakói megértsék azt az erőt, mely ezt a két törvényhatóságot a legmostohább körülmények közt sem hagyta elveszni!

Kolozsvár, 1895. márczius 27.

Márki Sándor.